

Pengeinstitutters rådgivningsansvar

AIDA medlemsmøde
27. marts 2014

Forbrugerombudsmand Henrik Øe

Emner

- Forbrugerombudsmandens kompetence
- Forholdet til Pengeinstitutankenævnet og Finanstilsynet
- Muligheden for at kræve oplysninger
- Sagsbehandling mv.
- Bonusbank-forliget
- Diba Bank (formueplejeaftaler)
- Jyske Bank (JIHMO)
- Nordjyske Bank (renteswap-aftaler)
- Aarhus Lokalbank (aftale om fravalg af rådgivning)
- Roskilde Bank (salg af egne aktier)
- Løkken Sparekasse
- Dom fra Norges Høyesterett
- Sampension
- Udvalgte afgørelser fra Pengeinstitutankenævnet

FO's særlige kompetence på det finansielle område

Lov om finansiel virksomhed, § 348, stk. 1:

”Forbrugerombudsmanden kan anlægge sag vedrørende handlinger, der strider mod redelig forretningsskik og god praksis, jf. § 34, stk. 1 og 2, herunder sag om forbud, påbud, erstatning og tilbagesøgning af uretmæssigt opkrævede beløb. Markedsføringslovens § 20, § 22, stk. 2, § 23, stk.1, § 27, stk. 1, og § 28 finder tilsvarende anvendelse på sager, som Forbrugerombudsmanden ønsker at anlægge efter denne bestemmelse. Forbrugerombudsmanden kan udpeges som grupperepræsentant i et gruppesøgsmål, jf. retsplejelovens kapitel 23 a”

FO's særlige kompetence på det finansielle område

Lovforslaget (L 102 af 21. januar 2009):

“Det foreslås i forslaget til § 348, stk. 1, at det tydeliggøres, at Forbrugerombudsmanden også kan anlægge sager om civilretlige krav, herunder krav om erstatning og tilbagebetaling af uretmæssigt opkrævede beløb mv.

Endvidere præciseres det, at markedsføringslovens §§ 20, 27, stk. 1, og 28 om bl.a. erstatningssøgsmål finder tilsvarende anvendelse i sådanne sager, og at Forbrugerombudsmanden har hjemmel efter markedsføringslovens § 23, stk. 1, til at forhandle med de finansielle virksomheder med henblik på at opnå en eventuel forligsmæssig løsning i den konkrete sag. Forslaget tilsigter i øvrigt ikke nogen ændring i det forhold, at Finanstilsynet har kompetence til at træffe afgørelse m.v. i god skik-sager.

Endelig kan Forbrugerombudsmanden kræve oplysninger efter markedsføringslovens § 22 med henblik på bl.a. vurderingen af mulighederne for anlæggelse af søgsmålet og afgrænsningen heraf, f.eks. i forbindelse med gruppesøgsmål.”

Forbrugerombudsmandens muligheder

- Rejse sager af egen drift eller på grundlag af klager
- Supplerer Finanstilsynet (det offentligretlige tilsyn) og de finansielle ankenævn
  - Rejse principielle sager ved domstolene
- Få oplysninger fra Finanstilsynet om god skik
- Indhente oplysninger efter MFL § 22
- Forhandle og indgå forlig (uden præjudice for videregående krav)
- Anlægge retssag (f.eks. prøvesager)
- Eventuelt som gruppesøgsmål efter retsplejelovens kap. 23 a

---

Finanstilsynets pligt til at videregive relevante oplysninger til brug for FO-undersøgelser

Lov om finansiel virksomhed, § 348 a, stk. 1 og 2:

“Finanstilsynet underretter Forbrugerombudsmanden, hvis Finanstilsynet bliver bekendt med, at en virksomheds kunder kan have lidt tab, som følge af at virksomheden har overtrådt § 43, stk. 1, eller bestemmelser udstedt i medfør af § 43, stk. 2.

Stk. 2. Forbrugerombudsmanden har uanset § 354 adgang til samtlige oplysninger i Finanstilsynets sager omfattet af stk. 1.”

Lovbemærkningerne vedrørende oplysningspligten

Lovforslaget (L 102 af 21. januar 2009):

“Det foreslås [...], at Finanstilsynet skal underrette Forbrugerombudsmanden, hvis Finanstilsynet som led i sin virksomhed bliver bekendt med, at en virksomheds kunder kan have lidt tab som følge af, at virksomheden har overtrådt bestemmelser om god skik. Som eksempel [...] kan nævnes sager om uretmæssigt opkrævede gebyrer eller renter eller sager, hvor forbrugere er blevet udsat for en aggressiv markedsføring f.eks. i form af uanmodet henvendelse, hvorved en eller flere forbrugere har lidt tab.

Forbrugerombudsmanden har allerede i dag mulighed for at hjælpe forbrugerne i konkrete sager på det finansielle område ved at anlægge gruppesøgsmål eller at indtræde som mandatar efter retsplejelovens almindelige regler i civile retssager.

*Imidlertid er det **vigtigt [...], at Forbrugerombudsmanden i højere grad bliver orienteret om en sag, hvor kunderne har lidt et tab**, for at kunne anlægge et gruppesøgsmål eller indtræde som mandatar i en konkret sag. Finanstilsynet skal derfor fremover orientere Forbrugerombudsmanden, hvis tilsynet bliver bekendt med sådanne forhold. Forslaget [...] medfører endvidere, at Finanstilsynet som led i sin tilsynsvirksomhed skal være særlig opmærksom på sager, hvor kunderne kan have lidt tab for at kunne opfylde sin underretningspligt [...]. Finanstilsynet skal orientere Forbrugerombudsmanden senest i forbindelse med, at tilsynet træffer afgørelse i sagen.*

Forbrugerombudsmanden deltager i dag [...] i møder i Det Finansielle Virksomhedsråd, når sager på god skik-området forelægges for rådet [...]. Sager på god skik-området skal forelægges rådet, når der er tale om tilsynssager af principiel karakter samt i tilsynssager, der har videregående betydelige følger for finansielle virksomheder og finansielle holdingvirksomheder.

[...]

Med forslaget [...] sikres Forbrugerombudsmanden oplysninger om alle sager på det finansielle område, hvor kunderne kan have lidt tab, uanset om sagen skal forelægges for Det Finansielle Virksomhedsråd.

*For at give Forbrugerombudsmanden mulighed for løbende at følge en sag, hvor kunderne kan have lidt tab, får Forbrugerombudsmanden **adgang til samtlige oplysninger i sådanne sager**, som Finanstilsynet behandler. **Denne adgang gælder uanset reglerne om Finanstilsynets tavshedspligt.**”*

De praktiske konsekvenser af oplysningspligten

- Finanstilsynet skal på eget initiativ orientere Forbrugerombudsmanden
- Så tidligt som muligt, senest på tidspunktet hvor der træffes afgørelse
- Til enhver tid forpligtet til at udlevere oplysninger efter anmodning efter stk. 2
- Ikke en betingelse, at der er tale om en sag om god skik i Finanstilsynet
- Adgang til samtlige oplysninger, herunder navnlig oplysninger som har betydning for vurdering af et eventuelt erstatningsansvar
- Hvis de udleverede oplysninger ikke anvendes i den forbrugerrettede tilsynsvirksomhed, f.eks. til vurdering af erstatningsspørgsmål, vil de være undergivet den skærpede tavshedspligt efter lov om finansiel virksomhed, § 117

Begæring af oplysninger efter § 348, jf. markedsføringslovens § 22, stk. 2

§ 22, stk. 2. Forbrugerombudsmanden kan kræve meddelt alle oplysninger, som skønnes nødvendige for dennes virksomhed, herunder til afgørelse af, om et forhold falder ind under lovens bestemmelser. Oplysningerne kan kræves meddelt inden for en kort frist, når det gælder sammenlignende reklame, eller når det efter omstændighederne skønnes påkrævet.

Problemstillinger:

- Krav om udlevering af oplysninger
- Med henblik på bl.a. vurderingen af mulighederne for anlæggelse af søgsmål og afgrænsningen heraf
- Indtil anlæggelse af retssag eller indtrædelse i retssag
- Herefter retsplejelovens regler
- Anvendelse af dokumenter - drøfte betydning heraf med de(n) berørte forbruger(e)
- Betydningen af retssikkerhedslovens § 10, stk. 1 (forbuddet mod selvinkriminering), jf. dog § 9, stk. 2 (brug for behandling af andre spørgsmål)
- Ændringen af markedsføringsloven ved lov nr. 378 af 17. april 2013 (strafferetlig kompetence)
- Spørgsmålet om pligt til at udlevere oplysningerne efter forvaltningsloven til Finanstilsynet
  - ved konkret mistanke, men udlevering til civil sag: identifikation, ikke videregivelse
  - uden konkret mistanke: her kan oplysninger udleveres, fvl. § 31, jf. § 28
- og/eller anklagemyndigheden (rpl. § 804, stk. 1 (edition, tjene til bevis), jf. dog stk. 4 (vidnefritagelsesreglerne))

Forholdet til Finanstilsynet og Det Finansielle Råd

- Finanstilsynet træffer administrative afgørelser om god skik
- Kan indbringes for Erhvervsankenævnet
- FO har (efterfølgende) hjemmel til at tage stilling til de samme spørgsmål om god skik i forbindelse med anlæggelse af retssag (nedlæggelse af påstande)
- Besvarelse af Erhvervsudvalgets spørgsmål nr. 1 til L 101 (strafferetlige sager):

”Det fremgår således [...] lovforslagets almindelige bemærkninger, at Forbrugerombudsmanden vil få mulighed for at tage sager opover for finansielle virksomheder med henblik på at undersøge, hvorvidt der er det fornødne grundlag for at rejse en straffesag.

Det vil gælde, selvom Det Finansielle Råd efter at have fået forelagt en sag fra Finanstilsynet ikke finder anledning til at politianmelde den finansielle virksomhed. Jeg har noteret mig, at Forbrugerombudsmanden i sit høringssvar til lovforslaget har tilkendegivet, at hvis en virksomhed har indrettet sig i henhold til en tilkendegivelse fra en specialmyndighed, f.eks. Finanstilsynet, om en bestemt retstilstand, vil Forbrugerombudsmanden anse virksomheden for at være i god tro.

I sådanne tilfælde vil Forbrugerombudsmanden af retssikkerhedsmæssige årsager ikke strafforfølge virksomheden for handlinger, som virksomheden har foretaget i tillid til denne tilkendegivelse.

Hvis der således er tale om en sag, der drejer sig om en **mulig strafbar markedsføringsretlig overtrædelse** mod en finansiell virksomhed, og Det Finansielle Råd beslutter og meddeler, at der ikke skal ske politianmeldelse, vil Forbrugerombudsmanden heller ikke strafforfølge virksomheden.

Hvis Forbrugerombudsmanden finder, at der judicielt er tvivlsspørgsmål, som bør afprøves, vil Forbrugerombudsmanden – som i dag – have mulighed for at anlægge en civilretlig sag ved domstolene. Det kan f.eks. ske som et anerkendelsessøgsmål, og det vil i så fald alene omfatte fremtidige ensartede overtrædelser. I disse tilfælde vil Forbrugerombudsmanden afgive en tilkendegivelse til Det Finansielle Råd. Denne kompetence fik Forbrugerombudsmanden i forbindelse med Bankpakke II i 2009 [...]”

Sagsbehandling

- Modtager klager fra enkeltpersoner
- Afgørelser i Pengeinstitutankenævnet
- Påtaler og påbud fra Finanstilsynet

- Offentlig myndighed, krav til sagsbehandlingen
- Forvaltningsloven, offentlighedsloven og forvaltningsretlige grundsætninger
- Samfundsmæssig interesse i, at Forbrugerombudsmanden går ind i sagen
- Offentliggørelse af sager, jf. lovforslag L 64 fremsat den 27. oktober 2004 om lempelse af Finanstilsynets tavshedspligt i god skik-sager (ny affattelse af FIL § 354 a)

Særlige krav til behandlingen af finansielle sager

- Ofte meget komplekse og ressourcekrævende
- Ofte af stor principiel og/eller økonomisk betydning
- Behov for særlige sagkyndige, fx økonomisk, finansiel indsigt
- Ofte ingen relevant retspraksis

Den juridiske vurdering

Vurdere kravet, herunder erstatningsgrundlaget og de almindelige betingelser for erstatning

Særlige problemstillinger:

- Professionsansvar/kundens kendskab og forudsætninger
- Kend din kunde-princippet
- Tilstrækkelig rådgivning
- Bevisbyrde
- Tabets størrelse
- Forældelse
- Passivitetsbetragtninger

Forhold, som indgår i vurderingen:

- God skik for finansielle virksomheder/Finanstilsynet
- MIFID-reglerne
- Nævns- og domspraksis

Bonusbank-forliget (det første større FO-forlig)

- Bankens individuelle salg af Scandinotes Obligationer Junior (trancheopdelt) skete uden tilstrækkelig individuel rådgivning og var dermed ansvarspådragende
- Væsentligt mere risikable end realkreditobligationer
- Blev selv overrasket over tabets størrelse
- Før bankpakkerne og dermed ingen sikring af de simple kreditorer
- Begrænsede midler i Akviklingselskabet Bonusbanken
- Vestjysk Bank overtog aktiver og visse passiver (ikke eventu
- PIA 439/2008: Vestjysk Bank havde ikke overtaget erstatningsansvaret for manglende rådgivning vedrørende Bankinvest Virksomhedsobligationer
- Efter FO's opfattelse dog formentlig foretaget en forskelsbehandling af kreditorerne (jf. bl.a. U1989.812 H (Bøghof) og U2000.1013 (Kingsrød)) i forbindelse med overtagelse af bankaktiviteteren i Bonusbanken
- Kunne derfor formentlig gøres ansvarlig (hæftelse) for kundernes udækkede erstatningskrav
- Hertil kom mulig modregningsadgang i lånebeløb (hovedkravet)
- Samlet forlig med udgangspunkt i en erstatning på 80%
- Til fuld og endelig afgørelser for investorerne 1-48
- Tilbud til investorerne 49-73
- Samlet forlig på godt 13 mio. kr.

Diba Bank (formueplejeaftaler)

- PIA 453/2008: ”Ankenævnet finder endvidere, at ønsket om den lavest mulige risiko må indebære, at der kun kan investeres i danske statsobligationer, danske realkreditobligationer og værdipapirer, som kan sidestilles hermed. Det kan derimod ikke anses for at være i overensstemmelse hermed at investere i virksomhedsobligationer som de omhandlede Scandinotes og Kalvebod obligationer”
- **U 2013.182H:**
”Henvisningen i de indgåede aftaler til ”obligationer” må efter en sædvanlig forståelse antages at omfatte virksomhedsobligationer. I overensstemmelse hermed omfatter definitionen af ”obligationsbaserede investeringer” i aftalen af 12. maj 2005 bl.a. virksomhedsobligationer.
Herefter tiltræder Højesteret, at DiBa Bank ikke generelt har været afskåret fra på As vegne at investere i virksomhedsobligationer, for så vidt dette var foreneligt med den risikoprofil, som var fastlagt i aftalerne med hende”
- I senere PIA-afgørelser, f.eks. PIA 909/2009 og PIA 922/2009, er der foretaget en konkret vurdering på grundlag af risikovillighed (og på grundlag af hvorvidt aktier er blevet fravalgt)
- Højesteret har efter FO’s opfattelse ikke underkendt denne nyere praksis

---

Diba Bank – Højesterets dom

- ”Udsat A for en risiko for tab, som ikke er forenelig med den risikoprofil, som hun havde aftalt med banken”
- Lægger bl.a. vægt på, at obligationerne var udstedt med sikkerhed i ansvarlige lån ydet til mindre og mellemstore danske banker
- Kunden havde ikke anledning til at tjekke risikofordelingen i formueplejen og dermed heller ”ikke er afskåret fra at rejse krav på grund af manglende reklamation eller passivitet”
- I det omfang DiBa Bank har foretaget køb af obligationer i en mængde ud over det, der er foreneligt med risikoprofilen, finder Højesteret, at A har krav enten på erstatning af det tab, som de uretmæssige køb har påført hende, eller på at de uretmæssige køb og følgerne af dem tilbageføres, herunder ved at de i behold værende obligationer overdrages til banken mod betaling af hendes anskaffelsespris
- Ikke grundlag for modregning med eventuelle gevinster på andre værdipapirer
- Fik ikke medhold i betalingskrav på 97.826,08 kr. (manglende opfyldelse af landsrettens dom) svarende til ca. 4% af depotet
- Højesterets skøn
- Kritik af salg af obligationer, hvor banken selv var låntager

---

Diba Bank-forliget

- Investering i Scandinotes og Kalvebod obligationer som led i formuepleje
- Lav risiko og moderat lav risiko
- Middel risiko, hvis omklassificeret af ankenævnet til lav risiko
- Erstatning på 80 % af tabet
- Differencen mellem anskaffelsessum og kursværdi den 21. juni 2013 (ekskl. handelsomkostninger)
  - Alternativt værdien ved salg, udtrækning eller nedskrivning
- Ikke fradrag for udbetalte renter og ikke tillæg af rente fra anskaffelsestidspunktet
- Tilbuddet til fuld og endelig afgørelse (acceptfrist på 3 måneder)
- FO udtrådt af retssagerne

Østre Landsrets dom i Dreamhaus-sagen

- Baggrund:
  - Investering i Jyske Invest Hedge Markedsneutral – Obligationer (JIHMO)
  - Spekulation i rentespændet mellem forskellige obligationer, ofte danske statsobligationer med relativ høj kurs og lav rente samt danske realkreditobligationer med lidt lavere kurs og lidt højere rente
  - Betydelig gearing - op til 25 gange de investerede midler
  - Medførte, at konsekvenserne af en gunstig eller ugunstig kursudvikling blev mangedoblet
- Dom:
  - ØL fandt, at produktet måtte betegnes som et forholdsvist kompliceret investeringsprodukt
  - krævede derfor en nærmere individuel rådgivning om navnlig risiciene ved investeringen,
  - brochure med et prospekt kunne ikke træde i stedet for den individuelle rådgivning, men alene supplere denne
  - Landsretten finder ikke, at finanskrisen i 2008 kan udelukke et ansvar for banken for den utilstrækkelige rådgivning
  - Selvom risikoen for, at en uventet kursudvikling skulle være så omfattende som i 2008, ifølge de historiske data var meget lille, var der tale om en risiko, som - i hvert fald på et teoretisk plan - var erkendt og omtalt i brochuren og det heri indeholdte prospekt. Anders Dam har tilsvarende påpeget, at risikoen for en udvikling og et tab, som i efteråret 2008, var klart beskrevet i brochuren
  - Lægger til grund, at Dreamhaus ikke ville have investeret, hvis selskabet var blevet korrekt rådgivet
  - Dreamhaus' manglende reaktion på kursfald gav ikke grundlag for at nedsætte erstatningen som følge af egen skyld eller accept af risiko

---

FO' synspunkter og Jyske Bank-forliget (JIHMO-obligationer)

- **FO under HR-sagen:**
- Det må påhvile Jyske Bank at dokumentere, at der er ydet en tilstrækkelig individuel rådgivning, jf. den dagældende god skik-bekendtgørelse
- 100 års krise? Ikke afgørende, men det er den manglende rådgivning om et komplekst og gearret produkt
- Nu "rød risikogruppe"
- Culpaansvar
- Jyske Bank må have bevisbyrden for, at Dreamhaus ville have foretaget investeringen, selv om det var blevet oplyst om alle relevante risici
- Forlig: tilbud om compensation på 80% af de lidte kurstab (forskellen mellem de faktiske købs- og salgspriser inkl. eventuel kurtage)
- Ikke tilbud om betaling af rente eller sagsomkostninger
- Suspension af forældelsen i 4 uger regnet fra landsrettens afvisning af gruppesøgsmålet for de medlemmer af investorforeningen, der ikke ville acceptere forliget

---

Nordjyske Bank (renteswap-aftaler)

- PIA 858/2009 (flertallet): Renteswap ved boliglån på 5 mio. kr.
”Som det fremgår af Nordjyske Banks brev af 26. november 2007 blev renteswapaftalen indgået **på bankens initiativ**. I brevet informerede banken klagerne om den foreslåede finansieringsmodel, herunder om at der kunne opnås en **besparelse på ca. 45.000 kr. i omkostninger i forhold til omlægning til et kreditforeningslån**, og at klagerne med renteswapaftalen omkostningsfrit kunne opnå samme effekt som ved en låneomlægning til kreditforeningslån med samme løbetid. I brevet redegjorde banken for den **beregneede rentefølsomhed ved swapforretningen ved en stigning i den faste rente på 1 %, mens banken ikke rådgav klagerne om betydningen af et rentefald**.
På denne baggrund finder vi, at Nordjyske Bank ikke på tilstrækkelig tydelig måde rådgav klagerne om, dels at renteswapaftalerne alene reducerede renterisikoen på boligkreditten, da **swapaftalernes variable ben ikke fulgte renten på boligkreditten**, dels at det var forbundet med særlige vilkår at udtræde af renteswapaftalerne før disses udløb, hvilket reelt betød, at **boligkreditten var uopsigelig i henholdsvis 3 år og 10 år**. Nordjyske Bank er derfor erstatningsansvarlig for klagerens tab ved renteswapaftalen.
Vi finder, at klagerne skal stilles, som om de i december 2007 i stedet for de indgåede aftaler havde optaget et 30-årigt fast forrentet lån med 10 års indledende afdragsfrihed som i begyndelsen af 2009 var blevet konverteret til et rentetilpasningslån (F1) i Euro i Realkredit Danmark.”
- **Forlig med FO**: Overtog renteswapaftalerne og udbetalte erstatning for det lidte tab

---

Aarhus Lokalbanc

(fravalg af rådgivning og betydningen af MIFID-regler)

- Fravalgt rådgivning ved aftale i 2004
- Derfor ingen rådgivning ved køb af Scandinotes Obligationer i december 2007
- Efter ikrafttrædelse af MIFID-reglerne ("kend din kunde" og krav til bl.a. hensigtsmæssighedsattest)
- Ikke medhold i PLA 614/2009 (flertallet lagde vægt på aftalen fra 2004 og erfaring med værdipapirhandel)
- Høring af Finanstilsynet: Forpligtet til at gennemføre egnetheds- eller hensigtsmæssighedstest, skulle også rådgive efter tidligere regler)
- FO:
  - Komplekst finansielt instrument
  - Sikre at kunde forstod netop denne obligation og de tilknyttede risici
- Kritik af bankens handlemåde (indgik forlig med kunden betinget af tilbagekaldelse af klagen til FO, efter at der var indledt en ombudsmandssag – formentlig forsøg på undgå offentlighed)

Roskilde Bank-sagen – erstatning til aktionærer der har købt aktier i forbindelse med aktiesalgskampagner

- Ikke givet medhold i PIA (f.eks. 528/2008):
- Det må lægges til grund, at Roskilde Bank i efteråret 2006 anbefalede klageren at optage lån i banken til køb af aktier i banken, hvilket Ankenævnet finder kritisabelt.

Tre medlemmer – John Mosegaard, Karin Sønderbæk og Ole Jørgensen – udtaler herefter:

Vi finder, at det nævnte forhold ikke i sig selv kan føre til, at banken er erstatningsansvarlig over for klageren. Det er ikke godtgjort, at bankens medarbejder tilkendegav, at investeringen var uden risiko, og vi finder heller ikke grundlag for at fastslå, at medarbejderen på anden måde begik ansvarspådragende fejl. Det bemærkes herved, at klageren hverken kunne være uvidende om den risiko, der er forbundet med investering i aktier, eller om den yderligere risiko, en lånefinansiering af investeringen indebærer.

To medlemmer – Karin Ladegaard og Troels Hauer Holmberg – udtaler:

Vi finder, at banken er erstatningsansvarlig. Vi lægger vægt på, at tilbuddet om lån til køb af Roskilde Bank aktier er en ekstrem risikofyldt aftale, at initiativet til aftalen kommer fra Roskilde Bank, at Roskilde Bank havde en egen særlig økonomisk interesse i at sælge egne aktier, som dog ikke blev oplyst til kunden, idet banken havde brug for kapital til at understøtte bankens kraftige vækst. Vi finder, at det strider imod branchekutyme at tilbyde kunder lån til køb af egne aktier, og at Roskilde Bank ved sin mangelfulde rådgivning overtræder lovens regler om god skik. At det er i strid med redelig investeringsrådgivning at anbefale kunder lånefinansieret køb af egne aktier understøttes af § 46 i lov om finansiel virksomhed, hvorefter det er forbudt at tilbyde lån til køb af kapitalindskud i banker i form af hybrid kernekapital og ansvarlig lånekapital, ligesom forholdet i dag er forbudt ved lov som en direkte konsekvens af Roskilde Banks adfærd.

Roskilde Bank-sagen

- To aktiesalgskampagner i 2006 og 2007
- Særdeles aggressivt salg
- Salgsbreve (bl.a. 11. august 2006) med ensidige anbefalinger om at købe aktier
- Ulovlige telefoniske henvendelser
- Skilte og badgets om at købe
- Ved andre bankforretninger (f.eks. ved veksling af valuta)
- Særligt ved långivning eller forlængelse af lån
- Ikke ydet kundernes tilstrækkelig og retvisende rådgivning
- *Kun* beskrivelse af fordele ved at investere ("Her går det godt [...])")
- Finanstilsynet kom med gentagne advarsler i samme periode
- "Sjovere at træde på speederen frem for bremsen"
- Roskilde Bank er høj risiko: "God skik skemaer lavet efter april 2004 skal have høj risikoprofil, ellers tilpasses profilen"
- Handlet culpøst

Roskilde Bank-sagen

– Årsagssammenhæng

”Når en aktietegning i et selskab er sket på grundlag af et prospekt med mangler i form af urigtige og manglende oplysninger, der efter en samlet bedømmelse er af væsentlig betydning for bedømmelsen af selskabet, er der en formodning for, at aktietegningen ikke var sket, hvis prospektet havde indeholdt rigtige og fuldstændige oplysninger.”

– Accept af risiko

”I hele 2007 havde bankTrelleborg-aktierne en børskurs på ca. 250 eller derover. Kursfaldet til et niveau svarende til tvangsindløsningskursen skete i januar 2008. Appellanterne kunne derfor igennem ca. otte måneder have solgt deres aktier uden tab. Det forhold, at de således i en kortere periode havde mulighed for ved salg at sikre deres investering, kan imidlertid ikke ud fra betragtninger om egen skyld eller accept af risiko fratage dem deres erstatningskrav helt eller delvis. Det bemærkes herved, at der ikke i perioden fremkom informationer om pantsætningerne og seniorlånenes forfald.”

– U 2013.1107 H (bankTrelleborg prospekt):

– Kursfaldet blev alene begrundet med den finansielle krise

Roskilde Bank-forliget

- Privatkunder uden særlig viden, også tidligere ansatte i banken
- Modtaget et af kundebrevene (eller tilsvarende anbefaling)
- Købt gennem Roskilde Bank i forbindelse med aktiesalgskampagner i 2006 og 2007
- Erstatning på 60%
- Erstatningen tager blandt andet højde for den generelle risiko, der er ved at investere i bankaktier, og den merrisiko der reelt var ved at investere i Roskilde Bank-aktier i forhold til andre banker.

Løkken Sparekasse – salg af garantbeviser

- Vestre Landsrets dom af 14. marts 2013 (V.L. B-1205-12):
  - Orienteret på møde om, hvad det ville sige at investere i garantkapital
  - Fået tilsendt kvittering for indbetaling
  - Modtaget sædvanlige kontooversigter
  - Indkaldt til garantmøder
  - Lægges til grund, at kunden var klar over, at hun havde investeret i garantkapital, og at hun vidste eller burde have vidst, at indeståendet på garantbeviskontoen var ansvarlig kapital, som hun risikerede at miste, hvis sparekassen fik økonomiske problemer
  - Ikke begået fejl og forsømmelser i sin rådgivning
- Medhold ved Retten i Roskilde, dom af 27. februar 2013 (sag BS 6A-2176/2011), (anket til Østre Landsret): ”[...] herefter ikke godtgjort, at sagsøgerne i 2005 og 2007 – og inden indskud blev foretaget – blev oplyst skriftligt eller mundtligt om risikoen ved investering i garantkapital, ligesom det heller ikke er godtgjort, at de modtog nogen form for rådgivning med hensyn til selve indholdet af de efterfølgende fremsendte kvitteringer.” (min understregning)

Norges Høyesteretts dom af 22. marts 2013 (HR-2013-00642-S)

- Salg af aksjeindeksobligationer
- Lån fra kunden til banken (ikke afdrag eller renter)
- Garanteret tilbagebetaling af lånebeløb og afkast på et givet forfaldstidspunkt beregnet ud fra værdiudviklingen i nærmere angivne aktieindekser
- Aktiemarkedet faldt kraftigt som følge af bl.a. terrorangrebet den 11. september 2001
- «En investor må selv bære risikoen for egne forventninger om markedsutviklingen og lignende antagelser om fremtiden, så langt disse ikke er basert på villedende informasjon fra motparten. Og det må videre kunne legges til grunn at investor er kjent med helt grunnleggende forhold knyttet til investeringer»
(præmis 55 min understregning)

Tilsidesættelse af aftalen i sin helhed i medfør af den norske aftalelovs § 36

- Banken tog kontakt og anbefalede produktet
- «Banken pliktet å gi de nødvendige opplysninger om det finansielle produktet, blant annet i lys av kundens investeringserfaring.
- Blant de nødvendige opplysninger må opplysninger om den risiko som er forbundet med en investering, inngå» (præmis 125)
- «Bankens markedsføring tok utgangspunkt i den svært gunstige utviklingen som hadde vært i aksjemarkedet de siste årene. Det er nok så at det i prospektene også var gitt en balansert gjennomgang av utsiktene til vekst for de aktuelle aksjemarkedene. Men den øvrige markedsføringen gjenspeilet ikke dette. Global og Sektor ble solgt av banken som svært trygge og gunstige investeringsmuligheter, og lånefinansiering av investeringen ble tilbudt og anbefalt» (præmis 126)
- «**Men også i slike tider har banken et ansvar for å gi riktig, nøktern og realistisk informasjon når den inngår avtaler med småsparere og uerfarne investorer.** Banken burde, som profesjonell part, i større grad ha fremhevet at en fortsatt ubrutt og sterk vekst i aksjemarkedet var et usikkert scenario, og ikke nøydt seg med å bemerke dette i liten skrift i prospektet» (præmis 128)
- «Med en mer nøktern tone fra bankens side – og med korrekte opplysninger om avkastningspotensialet ved lånefinansiering – antar jeg at A ville avstått fra investeringen» (præmis 129)

Sampensions ophævelse af ydelsesgarantien

- Sampensions ophævelse af ydelsesgarantien med virkning for allerede foretagne indbetalinger var en væsentlig ændring af aftalen, der kun kunne ske med enten samtykke fra kunden eller udtrykkelig hjemmel i aftalegrundlaget.
- Ikke hjemmel i de ulovbestemte regler om tredjemandsaftaler til at ophæve ydelsesgarantien med tilbagevirkende kraft
- Pensionsindbetalingerne var en del af kundernes arbejdsvederlag, og derfor hidrørte fra kunden selv.
- ”Formueopførelsen” hidrørte ikke fra enten løftemodtager (overenskomstparterne) eller løftegiver (Sampension).
- Overenskomstparternes forhandlingsret ikke gav kompetence til at ophæve ydelsesgarantien med tilbagevirkende kraft.
- Ikke et *sagligt* grundlag for at ændre i pensionsordningen allerede på daværende tidspunkt, set i lyset af de væsentlige usikkerheder, der er knyttet til indholdet og ikrafttrædelsen af Solvens II-direktivet.
- Overenskomstparterne befandt sig i en interessekonflikt (aktionærer)
- Sampension skulle have indhentet et individuelt samtykke fra kunderne for at kunne ophæve ydelsesgarantierne.
- **Aftalt**, at Sampension overførte et beløb svarende til 5 % af kundens depot pr. 1. maj 2013 som individuelle særlige bonushensættelser for kunderne (ca. 4 mia. kr.).
- Mulighed for i stedet at blive stillet som om, at ydelsesgarantien ikke var afskaffet pr. 1. januar 2011 for så vidt angår indbetalinger foretaget forud for dette tidspunkt.

Nyere praksis fra Pengeinstitutankenævnet

- **Betydningen af skriftlighedskrav**

- PIA 14/2012:

”Ifølge bekendtgørelse om god skik for finansielle virksomheder, investeringsforeninger med videre, jævnfør nu bekendtgørelse nr. 1406 af 20. december 2012, § 6, stk. 1, første punktum, skal en finansiell virksomhed indgå eller bekræfte alle væsentlige aftaler med sine kunder i papirformat eller på andet varigt medium.

Ankenævnet finder, at der burde være udfærdiget en skriftlig aftale om omprioritering af ejendommen. **Det forhold, at Spar Nord Bank har tilsidesat denne forpligtelse kan imidlertid ikke i sig selv medføre, at banken er erstatningsansvarlig.”**

Materialiet var ikke tilstrækkeligt afbalanceret

– PIA 1141/2009 (BankInvest Højrentelande):

”[...] Efter vores opfattelse indeholder faktaarket imidlertid ikke en dækkende beskrivelse af de risici, der er forbundet med investeringen. Vi har herved navnlig lagt vægt på, at risikoen ved investeringen ifølge faktaarket var lav, sammenholdt med det forhold, at BankInvest efterfølgende har ændret kategoriseringen til høj risiko. Faktaarket indeholder endvidere ikke en redegørelse for den særlige risiko, der er forbundet med, at de sikkerheder, der ligger bag investeringsbeviset, er konjunkturfølsomme, og at dette forhold sammenholdt med bestemmelsen om udbyttebetaling medfører betydelig kursusikkerhed ved det pågældende investeringsbevis. Der er på baggrund af bankens oplysning om rådgivningsforløbet ikke grundlag for at antage, at klageren har modtaget rådgivning om disse forhold.

Under disse omstændigheder og under henvisning til synspunktet om risikospredning finder vi, at banken har pådraget sig et ansvar i forbindelse med rådgivningen om investeringen i BankInvest Højrentelande.”

– Se omvendt PIA 188/2011 (tilstrækkeligt materiale)

Manglende sammenhæng mellem risikoprofil og investering

- PIA 443/2010 (DiBa Bank)
- PIA 1074/2009 (Vestjysk Bank – salg af egne aktier)

”Ankenævnet finder, at klageren ikke kunne være uvidende om den risiko, der er forbundet med investering i aktier herunder, at kursen kunne vise sig at falde, hvilket klageren derfor selv må bære risikoen ved.”
- PIA 1072/2010 (Aktier i Tower Group)

”I betragtning af klagerens økonomiske forhold og den omstændighed, at hun efter det oplyste ikke havde relevant investeringserfaring, herunder erfaring med gearede investeringer, finder Ankenævnet, at Roskilde Bank burde have rådgivet hende om risikoen ved den foretagne investering samt undersøgt, om den passede til hendes risikoprofil.

Da det ikke findes godtgjort, at Roskilde Bank har opfyldt denne forpligtelse finder Ankenævnet, at Roskilde Bank har pådraget sig et ansvar over for klageren i forbindelse med hendes investering i aktier i Tower Group A/S.”

Bevisbyrde – betydning af offentligretlige forskrifter

- PIA 571/2008 (manglende hensigtsmæssighedstest)

”Handlen med ScandiNotes og Kalvebod obligationer opfylder ikke betingelserne i § 19 i bekendtgørelse nr. 809 af 29. juni 2007 om investorbeskyttelse ved værdipapirhandel. Handlen kunne derfor ikke gennemføres efter reglerne om execution only. I forbindelse med klagerens køb af obligationerne i juni 2008 burde banken derfor have udført en hensigtsmæssighedstest, jf. § 17, med henblik på at fastslå, om klageren havde den nødvendige erfaring og viden til at forstå den særlige risiko, som er forbundet med disse obligationer, og i benægtende fald have gjort klageren udtrykkeligt opmærksom herpå.

Under disse omstændigheder finder Ankenævnet, at **det må påhvile Aarhus Lokalbanc at godtgøre, at den manglende rådgivning har været uden betydning** for klagerens dispositioner.”

- Se omvendt PIA 240/2012, hvor der ikke var omvendt bevisbyrde

---

Bevisbyrde - betydning af Finanstilsynets påtaler

– PIA 1081/2010 (JIHMO)

” Herefter [Finanstilsynets påtale] finder Ankenævnet, at det i den konkrete sag må påhvile Jyske Bank at godtgøre, at klageren forud for købet af Jyske Invest Hedge Markedsneutral – Obligationer har modtaget fyldestgørende rådgivning om, hvorledes disse obligationer risikomæssigt adskiller sig fra såvel almindelige stats- og realkreditobligationer som obligationsbaserede investeringsbeviser, herunder om den særlige risiko, som var en følge af gearingen af produktet.”

Bevisbyrde

- **Betydning af skriftligt materiale:**
- PIA 990/2010 (støtteark vedr. aktiv boliginvest ikke retvisende og fyldestgørende)
- **Risikofyldt produkt:**
- PIA 451/2010 (manglende rådgivning om alternative investeringer med en større risikospredning - Højrentelande)
- PIA 194/2009 (JIHMO)
- **Aftaleretlige aspekter:**
- PIA 1014/2010 (Jyske Bank - formueplejeaftale var overholdt)
- PIA 358/2010 (Amagerbanken – 50% Kalvebod ikke i overensstemmelse risikovillighed ”4”)

Spørgsmål ?

